

NJEGOVA PREUZVIŠENOST KIP CARA AUGUSTA, NAJLJEPŠI NA SVIJETU, NA RESTAURACIJI NA ODJELU ZA KONZERVACIJU I RESTAURACIJU SPLITSKE UMJETNIČKE AKADEMIJE

August na rendger

Pacijent je načet, ali svejedno divan

PIŠE JASMINA PARIĆ

Skulptura cara Augusta iz Arheološkog muzeja u Zadru krajem prošle godine dopremljena je u Split radi hitnih konzervatorsko-restauratorskih zahvata. Radovi su povjereni stručnjacima Umjetničke akademije u Splitu, Odsjeka za konzervaciju i restauraciju kamena, zbog velikog iskustva u rješavanju ovako specifičnih zahvata.

Na projektu sudjeluju voditelj Odsjeka, izvanredni profesor Ivo Donelli, predavač Siniša Bizjak, docent Marin Barišić i asistentica Vinka Marinković.

Carskom kipu se trenutačno, kao da je riječ o pravom pacijentu, postavlja dijagnoza, odnosno, u suradnji s FESB-om snimaju ga termografskim kamerama, rade se iscrpna laboratorijska istraživanja stanja mramora, a nakon toga podvrgnut će ga radiološkim ispitivanjima.

Kupovan i prodavan

Cilj je ovoga postupka utvrditi koliko su u izvorni mramor spomenika duboko prodrli metalni klinovi iz postolja koje je dodano između dva svjetska rata. Ti su klinovi s vremenom korodirali i poremetili statiku kipa visokog dva i pol metra i teškog dvije tone. Uz to, na Augustu su uočene pukotine, jedna na spoju kipa i postolja te druga na leđima. Napokon, na njemu

Kada bude obnovljen i vraćen u Zadar - a splitski konzervatori planiraju završiti posao do svibnja - bit će centralni izložak u Arheološkome muzeju jer je riječ o jednom od najljepših prikaza Augusta na svijetu. Konzervatori u Splitu kažu da će povratak biti lakši, a već su zaključili da će im biti lakše unijeti ga kroz prozor muzeja, a ne kroz vrata na koja je izašao

Carskom kipu se termokamerama postavlja dijagnoza, a nakon toga podvrgnut će ga gama-zračenju. Cilj je utvrditi koliko su željezni klinovi iz postolja korodirali. Uz to, na Augustu su uočene pukotine, jedna na spoju kipa i postolja te druga na leđima. Napokon, na njemu ima i nečistoća koje će ukloniti

Restauracija kipa zahtjevna je u tehničkom i fizičkom smislu

ima i nečistoća koje će trebati pažljivo ukloniti.

Nakon dijagnoze pristupit ćemo restauraciji: osigurati postolje inox trnovima, zatvoriti pukotine i površinu kipa očistiti vodenom parom i laserima, dakle, bez upotrebe kemikalija - kažu Donelli i Bizjak.

Oni spominju da je skulptura, inače nastala u prvom stoljeću poslije Krista, prošla zanimljiv put koji je na jnoj

ipak ostavio traga. Stoljećima je počivala u pijesku, u Ninu gdje je otkrivena u 18. stoljeću, zajedno s još šest mramornih kipova koji su činili tamošnji Augustem, hram božanskog cara Augusta. Tada ga je kupio Zadrani dr. Ante Danielli Tomasini, skupljač umjetnina i starina, ali ga je preprodao nekom drugom kolekcionaru u Udine, a ovaj ga je prosljedio u Veneciju. Međutim, između dva rata, pri-

likom jedne izložbe, opet je donesen u Zadar i smješten ispred Sv. Donata, na otvorenom, zatim 1954. u prostore današnjega Filozofskog fakulteta, a na posljetku je 1973. premješten na svoju sadašnju poziciju - novoizgrađeni Arheološki muzej u Zadru.

Kada bude potpuno obnovljen i vraćen u Zadar, a splitski restauratori planiraju završiti posao do svibnja, bit će centralni izložak u tome mu-

zeju jer struka općenito drži da je riječ o jednom od najljepših prikaza Augusta na svijetu.

Klesan je od jednog komada mramora, najvjerojatnije grčkoga, dok su ruke zasebno izradene i pričvršćene na skulpturu. Polugol je, odnosno samo zaogrnut plaštom, na glavi ima hrastov vijenac a u lijevoj ruci, koje veći dio nedostaje, vjerojatno je držao žezlo. Kip cara Augusta dio je

skupine carskih figura nadnaravne veličine (preko 2 m visine) radene u maniri rimske umjetnosti 1. st. pos. Kr. Čije su bitne odrednice istaknuti akademizam pomiješan s izvjesnom dozom eklectizma koji se, pak, očituje ugleđanjem na starije grčke uzore (Poliklet) od kojih preuzima formule za obradu muskulature, ritma, smjenjivanja sjene i svjetla, te samom stavu. Ovome možemo pridružiti i ikonografsku sličnost (prikazi boga Zeusa).

Ugledna splitska radionica

Još je nakon otkrića Augusteuma u Naroni, dok je prof. Donelli radio u splitskom Arheološkome muzeju, osmislio projekt restauracije tamošnjih 18 mramornih skulptura na kojima su radili djelatnici Arheološkog muzeja u Splitu i djelatnici Hrvatskoga restauratorskog zavoda.

U stručnim se časopisima o tome može naći mnogo tekstova, pa su oni lani bili i putokaz Makedoniji koja je upravo splitsku radionicu Umjetničke akademije, koja uživa velik ugled, angažirala za restauraciju antičke skulpture Venere, nađene na lokalitetu Skupi u Skoplju.

Venera je bila vrlo oštećena i sva u dijelovima, a Splitski su je sastavili i rekonstruirali joj noge s bazom, koje se lako mogu ukloniti ako se jednom pronađu originalni.

Splitski restauratori će kod zadrarskog Augusta zadržati kameno postolje premda nije originalno, a po povratku u Zadar posebne mjere čuvanja, osim propisane temperature i vlažnosti zraka, u muzeju neće biti potrebne. Kažu, za mramor je najvažnije da ne bude izložen vlazi jer se taj kamen, ako je na otvorenom, s vremenom polako "topi" poput šećera i konačno skulptura postane amorfna, neprepoznatljiva masa.

Bizjak spominje kako je iznošenje Augusta iz zadrarskog muzeja bilo vrlo stresno. Zbog njegove veličine bilo je jako malo prostora za manipuliranje - samo pola metra iznad careve glave je strop - a uz to je bio i učvršćen u pod. Improvizirana je građevinska skela, uz upotrebu specijalnih dizalica te metalne montažne konstrukcije, skulptura Augusta je uspješno polegnuta u sanduk za transport.

I studenti uključeni

•• Restauraciju Augusta financirat će Ministarstvo kulture s 80 tisuća kuna, a u restauratorskim radovima sudjelovat će i studenti kojima će taj posao biti i tema diplomskog rada.

- Kod nas je praksa da studente uključujemo u projekte i mislimo da je za njih to iskustvo i te kako korisno. Ne radi se svugdje tako, primjerice na nekim svjetskim studijima studenti takoreći završe fakultet bez dodira s pravom skulpturom - kaže Donelli.

Pax Romana

•• August, pranećak Julija Cezara, nosio je ime Oktavijan, a August je titula koja znači "uzvišeni". Jedan je od najvažnijih rimskih careva, vladao je suvereno 40 godina, dokinuo građanske ratove i donio Rimu mir i prosperitet, tzv. pax Romana. Umro je 14. godine poslije Krista, a hramovi su mu se kao božanstvu podizali diljem Rimskog Carstva, pa tako i u Puli, Ninu i Vidu kod Metkovića (Naroni).

Riječ je o jednom od najljepših prikaza Augusta